

A homoródalmási Orbán Balázs-barlang

A Romániában megjelenő Művelődés című magyar nyelvű folyóirat 1973. 11. számában látott napvilágot Kisgyörgy Zoltán baróti geológus dolgozata a homoródalmási Orbán Balázs-barlangról és környékéről. Ebből a cikkből idézzük a barlangra vonatkozó fontosabb közléseket. (Szerk.)

Az almási barlang eredetét és történetét nem lehet elszigetelten tárgyalni a Vargyas-patak mészkőszurdokától és a többi kisebb barlangokra és kőfülkékre vonatkozó irodalomtól. Magától értetődően a vidékre vonatkozó irodalom túlsúlyban a nagy barlanggal foglalkozik.

A barlangban és környékén a különböző időkben végzett ásatások majdnem minden emberi

kultúra emlékeit kimutatták egészen a késő feudalizmus koráig.

A barlangra és környékére vonatkozó egyik legrégibb és egyben legjelentősebb okmány az udvarhelyi derékszék döntése abból az emlékezetes 1637-es perből, amelyben a barlangot az almásiaknak ítélik, s mint alpereseket kötelezik a lerombolt barlangi és szurdoki védfalak visszaépítésére, „felhagyva a vargyasiaknak azon jogát, hogy (a barlangot) vész idején mint menhelyet használhassák”.

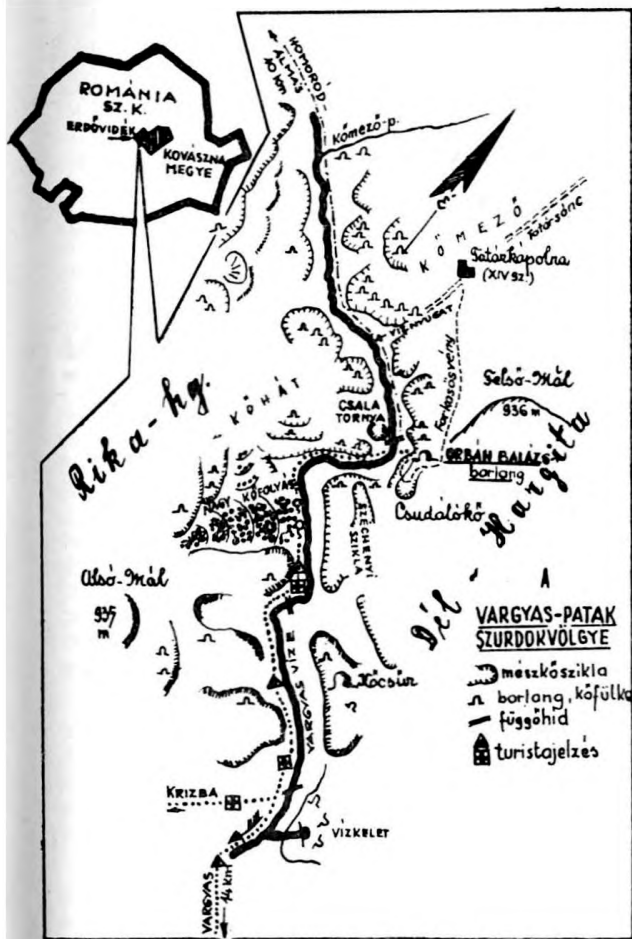
Egy másik említés Kemény József gyűjteményében található, miszerint „a Holdvilágnál győztes Tige tábornok 1704 február havában feldúlja Udvarhelyszéket, öldököl és éget. A szék birtokosai féltőbb holmijokkal az almási barlangba menekültek, s Galambfalvi Sándor Pált, kénosi Sándor Pált, s désfalvi Sándor Ferencet 10 fegyverrel rendelték a barlang szádának oltalmára.”

1767-ben Fridvaldszky János hírneves mineralógus meglátogatja a barlangot és megemlékezik róla az Erdély ásványairól írott munkájában. „Mondják, hogy Homorod Almáson, Udvarhely széken van egy szikla, amelynek mélyében egy nagy járat nyílik, amelyet a természet csodálatos művészete boltozatokra és fülkékre osztott sztalaktitokkal díszítve...”

Fridvaldszkytól napjainkig számos magyar és román kutató dolgozott a barlangban, a legjelentősebbnek tartott tanulmányokat az irodalomjegyzék tartalmazza.

Ezek után egy kis földtörténeti áttekintés.

A Vargyas vize alább-alább szállva az Észak-Persány e júramészki foltjában évezredek folytán kialakította szurdokvölgyét a barlangrendszerrel együtt. A geomorfológiai kutatások alapján a Vargyas szurdokvölgye epigenetikus eredetű völgy. A vízfolyás ugyanis valamikor a völgy tetejével egy szinten folyt, majd pedig bevágta magát a Dél-Hargita vulkáni törmelékeibe, azután pedig elérte a mészkőgátat és oldó-romboló munkájával átfűrészelte azt a jégkorszak idején. Munkájában segítette az erdővidéki medence beszakadása, amely egyben a Vargyas erőzőbázisának süllyedését is okozta. Megnőtt a vízfolyás esése és a pusztító ereje is. Munkáját elősegítették a mészkővonulatot átjáró vetők és törésvonalak, majd pedig a földalatti kavernákban keletkezett kőomlások. A Vargyas-patak szintjének szakaszos süllyedését jelzik a négy szintben előforduló barlangok: a víz felett 5–6, 20, 40 és 80 méter feletti szinteken. Ugyanitt legörgetett kavicsból álló teraszmaradványok is találhatóak. E megállapítás mellett szól

még az is, hogy a legmagasabb szinten talált barlangból kerültek elő a legrégebb kőkorszaki kultúrmaradványok, az alsó szintükből pedig a posztpleisztocén fauna.

A negyvennél több kis barlang és kőfülke közül a legközismertebbek a kutatók számára az Albert-barlang, a Lapos-barlang, a Kápolna-barlang, a 45. sz.-barlang (itt találták meg a Homo sapiens korai leleteit), a Bronz-barlang, a Tatárlik, a Medve-barlang, a Gábor-barlang, a Hotel Speleus.

A szurdokvölgy legjelentősebb barlangja az Orbán Balázs-barlang vagy Kőlik a Csudálókőben. Ezelőtt 42 esztendővel (1931. június 14-én) egy évforduló kapcsán nevezetes névadóünnepség helye volt a barlang és annak környéke. A Brassói Turista Egyesület és a vargyasi Dávid Ferenc Egylet rendezésében megtartott ünnepségen az Orbán Balázs nevet adták e barlangnak. A 42 évvel ezelőtti cselekedet helyességét támasztják alá Orghidan professzor sorai is, aki így értékeli Orbán Balázs barlangleíró munkásságát: „Az általunk tanulmányozott leírások közül ez tűnik a legértékesebbnek. Nagy valóságérzékkel és rendkívüli írói tehetséggel tárja elénk a barlang sajátosságait és a szoros szépségeit, és azok, akik csak egyszer is ott jártak, ha Orbán Balázs sorait olvassák, fel tudják idézni emlékezetükben Európa legszebb szorosának csodálatos látványát.”

A barlang 18 m magasságban helyezkedik el a Csudálókő masszívumában. 12 m hosszú és 6 m magas száját valamikor védfal zárta le, amely az ellenség elől ide rejtőző almásiak és vargyasiak menedékhelye volt. A fal maradványai ma is láthatók. Orbán Balázs 105 esztendővel ezelőtt látogatta meg, s akkor a falak még magasan állottak, és a keskeny ajtó is megvolt. A barlang járatainak hossza 1100 m. Nevezetesebb részei: Bejárati-terem, Ablak, Szuszékok, Csala sírja, Kápolna- és Márvány-terem, Újkijáró, Függőkő, Nagy-terem, Karzat, Pokol, Kutyalika, Medvebarlang, Jordán kútja, Emeleti terem.

A barlangnak rendkívül gazdag gerinctelen állatvilága van. Falain több — a földalatti életmódhoz alkalmazkodott — csigafajt lehet találni. Itt él egy érdekes ászkafaj, két ikerszelvényes állatfaj, valamint számos rovar, kétszárnyú, légy és szúnyogféle. A falak repedéseiben kaszaspókfélék, atkák és álskorpiók élnek. A gyengén megvilágított kavernák falain lepkefélék és a repedésekben a barlangi keresztespók él. Itt találták meg a gömbatkát és a Micrargus pókot.

Az élő emlősök csoportját öt denevérfaj képviseli: a közönséges denevér, a hosszú orrú denevér, a hosszú szárnyú denevér, valamint a nagy és kis patkós orrú denevér. Ezenkívül gazdag jégkorszaki állatmaradványokkal bővelkedik a barlang. A guanótelepeken őstulok, zerge, juh, róka, vaddisznó, vadló, barlangi medve és hiéna, farkas és a havasi hófajd csontmaradványai találhatóak. A felsoroltakon kívül a Vargyas völgyének többi kisebb barlangjaiban olyan gazdag a gerinctelen állatvilág, hogy európai szinten párját ritkítja. Itt él az üvegcsiga, sok százlábú faj, a barlangi tolvajbogár, a dalos szúnyog, tegzesfélék, a gyűrűs keresztespók, a tuskés kaszaspók, a fogacsolthatú kaszaspók, öt fajta álskorpió, atkák, a kullancs. Sok-sok állat a guanón él, a bogarak pedig itt telelnek ki.

A kihalt állatok és őszállatok 16 fajt sikerült eddig kimutatni. A nagy barlangban talált egyedeken kívül még fellelhetők a vadnyúl, az üregi nyúl, az egérfélék, a mókások, a mormoták, a hörszög, a pocokfélék, a rénszarvas, a vadmacska csontmaradványa is. Az eddigi embertani kutatások összesen 9 Homo sapiens csontleletet tártak fel.

Kisgyörgy Zoltán

